

Weimar (1918 tot 1933)

Leren van Weimar is voorbij de nostalgie of de apologie; het gaat om het cynisme dat Sloterdijk pas ziet nu zijn oog er aan toe is.

“Historische onderwerpen 'bestaan' immers niet zomaar – ze doemen op naarmate het oog zich ontwikkelt.”(482/604)

En dat cynisme wat daar begint is er nog!

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Doorlopende lijn van ongelukkig bewustzijn

“In deze zin loopt er een ondergrondse lijn door de haatcultuur van onze eeuw – van dada tot aan de punkbeweging en de necrofiele automatische gebaren van de *new wave*. Hier zien we een maniërisme van de woede die het grote dode ik een voetstuk biedt van waaraf de walgelijk-onbegrijpelijke wereld kan worden veracht. Het is dringend noodzakelijk deze reflexieve ruimten van het moderne ongelukkige bewustzijn te beschrijven, omdat dat ook de ruimten zijn waar het fascistische fenomeen ontstaat, voor zover dat militant nihilisme is.”(494/619)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

De psychoanalyse van de cynicus

De psychoanalyse laat zien dat mensen andere drijfveren hebben dan ze zeggen en dat deze drijfveren vanuit het Es levendig zijn, maar terughoudend worden door het Über-ich. Wanneer de psychoanalyse dat verschil onderzoekt verwijt men haar cynisme, maar Bergler die artikelen schrijft over het cynisme is, zeker ten dele, eerder kynisch volgens Sloterdijk.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Psychoanalyse van cynisme

- Mensen die cynisch zijn hebben een innerlijke strijd tussen heftige affecten. (haat-liefde, bewondering-minachting). Cynisme is een uitlaatklep én een lustbeleving.
- “omdat hij zijn eigen exhibitionistische neigingen kan uitleven; omdat cynisme een middel tot distantieering is; omdat narcistische lust kan optreden wanneer je wordt bewonderd om geestige uitspraken; omdat grappen als zodanig nu eenmaal leuk zijn; en ten slotte omdat de cynicus op die manier zijn infantiele neigingen kan uitleven. (...)”(501/628)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

De psychoanalyticus en het cynisme

“Hij probeert het 'cynisme' van de analyse te ontkrachten door een analyse van het cynisme. In één passage verradt Bergler zelfs een energieke kynische bezieling, op het punt waar hij protesteert tegen het verwijt dat de psychoanalyse door haar onthulling van de psychische mechanismen dient te worden verdacht van cynisme. De psychoanalyse is per slot van rekening een 'serieuze wetenschap', zegt hij, en wetenschap is geen 'levensverzekering voor illusies'.”(500/626)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Andere tijden

Sloterdijk stelt vast dat de psychoanalyse een subjectief gevecht beschrijft tussen Über-ich en Es. Daarmee laat men zien dat zowel de analyticus als de cynische patiënt weet heeft van een conflict dat in werkelijkheid door een cynische samenleving al niet eens meer opgemerkt wordt.

(v.b. Gij zult niet merken van Alice Miller, diagnose hypersensitief)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

1933-De laatste moralisten

"Bergler toont ongewild aan dat analyticus en cynicus in zekere zin de laatste echte moralisten zijn. Ze laten zich nog af en toe herinneren aan de geboden van geweten en moraal, zij het dan alleen door het conflict tussen realiteit en moraal. In de rest van de wereld wordt overal en altijd de moraal met zoveel vanzelfsprekendheid wel niet gebroken, maar toch gespleten, dat je niet eens meer voelt dat er een 'innerlijk conflict' is. Met haar theorie van het boven-ik verschaft de psychoanalyse de 'moralisten van de laatste dagen' een medium om zich uit te spreken. Maar de collectieve ondermijning van het boven-ik is altijd al een stap verder dan de moralisten denken.(503/631)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Het collectieve cynisme won

"De psychoanalyse die 'nu eenmaal geen levensverzekering voor illusies' is, bezit die bijtkracht wat haar betere helft betreft ook. De wetenschappelijke vermomming kan de mensen niet doen vergeten dat verlichting, zoals Kant en vele anderen hebben benadrukt, minstens evenzeer een kwestie is van moed als van intelligentie, en dat wie de waarheid wil zeggen, conflicten niet kan vermijden.

We schrijven januari 1933. De psychoanalyse denkt na over cynisme. Niet veel later zal ze moeten emigreren. Met de analytische verklaring van het cynisme is het afgelopen. Wat de oplossing van het probleem had moeten zijn, blijkt overweldigd te worden door het probleem."(504/632)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Weimar en het cynisme

Weimar was de eerste democratie en in zekere zin had het de geboorte kunnen zijn van iets moois, maar het werd de bakermat van het nazisme. Sloterdijk beschrijft dat Hitler openlijk in 'Mein Kampf' schrijft hoe hij te werk zal gaan. Het is een soort verlichting, maar het werkt niet als zodanig. Er is maatschappelijk al zoveel cynisme dat de lezer alles sorteert op bruikbaar of onbruikbaar. Hij kan zijn strategie rustig blootgeven, als het maar werkt.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Couéïsme en liegen

Aan het einde van de 19e eeuw ontwikkelde de Franse apotheker Emile Coué (1857-1926) een methode, die uitging van het herhalen van bepaalde zinnestelsels. De bekendste daarvan is: *'Elke dag gaat het op alle mogelijke manieren steeds beter met mij'*. Maakte daarbij gebruik van de grammofoon.

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Weimar en Hitler

"In het fatale jaar 1925 heeft Hitler met *Mein Kampf* de grammatica van de domhouderij gepubliceerd; je kunt dat beschouwen als een grootse prestatie van onvrijwillige verlichting. Maar begrepen werd het niet, en dat het niet begrepen zou worden, wist Hitler al bij voorbaat. Het strijd-ik in de cynicus kijkt mee over de schouder van het ervarings- en denk-ik en sorteert de ervaringen op bruikbaarheid en onbruikbaarheid. Het gaat ervan uit dat de dingen vereenvoudigd moeten worden. Hitlers recept luidt daarom: eerst vereenvoudigen, en vervolgens eindeloos herhalen. Zo ontstaat het effect. Vereenvoudigen kun je echter alleen iets wat je tevoren hebt begrepen als tweeledigheid, meervoudigheid, dubbelzinnigheid. Om zich tegenover de massa te kunnen profileren moet de politicus leren te verbergen wat hij zelf 'meer' weet, en zich naar buiten toe te identificeren met zijn eigen simplificaties. (595/740)

Maieutiek_2019_kritiek van cynische rede_8

Het cynisme is geraffineerd

“Hij ging er terecht van uit dat de geraffineerde mens superieur is aan iemand die alleen maar 'intelligent' is. Wie intelligent is, weet hoe hij ervaringen moet opdoen en er op gedifferentieerde wijze over nadenken. Wie geraffineerd is, weet hoe hij die differentiaties weer overboord moet zetten.”(595/741)

Maleutiek_2019_kritiek van cynische
rede_8

